

KİTAP TANITIMI

ÇINAR, Ömer (2016), *Türk Siyasi Hayatında Milli Nizam Partisi*, 229 s. ISBN 6054409310, Kitapdostu Yayınları.

Süleyman ÂŞIK*

Öz

Bu yazıda, 2016 Ocak ayında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalında kabul edilen yüksekisans tezinden dönüştürülen bir kitap incelenmektedir. Türk siyasi hayatında kısa bir geçmişe sahip olmakla birlikte, kendisinden sonra kurulan aynı çizgideki partileri etkileyen bir özelliğe sahip olan Milli Nizam Partisinin tarihi, yakın dönem Türk siyasi hayatının anlaşılmasına, özellikle de Milli Görüş hareke-

* Doktora Öğrencisi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Manisa Türkiye. suleyman3542@gmail.com

tinin kavranmasına imkân vermektedir. Ayrıca, Türk sağ siyasetinde uzun yıllar etkisini sürdüren Necmettin Erbakan'ın da bu ilk siyaset tecrübesi onun özelinde ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Milli Nizam Partisi, Milli Görüş, Necmettin Erbakan, 12 Mart Askeri Muhtırası

ÇINAR, Ömer (2016), The National Order Party in Turkish Politics, 229 p. ISBN 6054409310, Kitapdostu Publication.

Abstract

In this article, a book that was transformed from the graduate thesis accepted at Gazi University Institute of Social Sciences, Department of Modern History in January 2016 was examined. Despite having a short history in Turkish political life, the National Order Party had a characteristic that affected the same line parties established after itself. Its history enables the understanding of recent Turkish political life, especially the National View Movement. In addition, this first political experience of Necmettin Erbakan, who has been influential for many years in Turkish right-wing politics, was put forward in his particular case.

Keywords

National Order Party, National View, Necmettin Erbakan, March 12 Military Memorandum

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, devletin kurucu partisi Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'ne muhalefette bulunan partiler siyasi yaşamda yerlerini almışlardır. Bu partilerin içinde toplumun manevi hassasiyetlerini önemseyen/öne çıkaran partiler de olmuştur (TCF, DP, AP). Fakat toplumda geniş bir kitleye sahip olan partilerden hiçbiri hususi bir "İslami" söylem üzerine politika inşa etmemiştir. Sağ çizgide konumlanan DP ve AP'de muhafazakâr eğilimler görülse de bunlar partilerin baskın karakterlerini oluşturmamışlardır. Ancak, dünyayla birlikte değişen siyasi konjonktür Türkiye'de de farklı düşüncedeki kesimlerin siyaset sahnesine çıkmaları sonucunu doğurmuştur. Özellikle 1960'larda yaşanan öğrenci olayları ve "komünizm tehlikesi" milli-manevi değerleri merkezlerine alan kişilerin farklı arayışlar içine girmesine yol açmıştır. Bu noktadan hareketle, kendisine AP'den yer bulamayan Necmettin Erbakan ve bazı siyasetçi ve düşünürlerin bir araya gelmesiyle İslami anlayışı yoğun olan Milli Nizam Partisi, 1970 yılında kurulmuştur. Parti, her ne kadar Necmettin Erbakan'ın bizzat teşviikiyle kurulmasa da, kendisiyle özdeşleşen bir duruma gelmiştir.

Kitap, Giriş, Sonuç, Ekler ve dört bölümden oluşmaktadır. Girişte önce (s. 13-28), Osmanlı dönemindeki yenileşme hareketleriyle Türk siyasi hayatında II. Meşrutiyetle birlikte başlayan ideoloji ve siyasi partilerden bahsedilmiştir. Ardından Osmanlı'da İslamcı anlayışın ortaya çıkış süreci ele alınarak, II. Abdülhamit'in bu doğrultuda yürüttüğü politikalara değinilmiştir (s. 19-20). Bunun akabinde, İslamcı ideolojinin kendi içinde yaşadığı gelişmeler ve yayın organları ifade edilmiştir. Daha sonra Cumhuriyet rejimiyle birlikte uygulanan inkılaplarla İslami kesimin hem siyasi hem kurumsal düzeyde tasfiyesinden söz edilmiştir (s. 23). Ancak, DP'nin iktidara gelmesiyle, "fetret devri" olarak adlandırılan 1923-1950 döneminin sona erdiği görüşü hâkim olmuştur bu kesimde (s. 25). Son olarak da, 27 Mayıs 1960 askeri darbesini gerçekleştiren grubun, siyasi olmayan İslam'a hoşgörülü bir bakışa sahip olduğu belirtilmiştir (s. 28).

Birinci bölüm, "27 Mayıs 1960 Sonrası Türk Siyasi Hayatı" başlığını taşımaktadır (s. 29-55). Darbe sonrası kurulan Milli Birlik Komitesi (MBK)'nin kuruluşunun ele alınarak başlandığı bölümde, 1961 anayasası çalışmalarından bahsedilmiştir. Daha sonra, DP'nin devamı savıyla siyasi hayata atılan AP'nin kuruluşu ve 1961 genel seçimleri ve akabinde oluşan koalisyon hükümetleri anlatılmıştır. Süleyman Demirel'in genel başkanı olmasıyla yeni bir atmosfere giren AP, 1965 yılında yapılan genel seçimlerde aldığı % 52,87 oyla tek başına iktidara gelmiştir. Bunda, seçmenin bu partiyi DP'nin devamı gibi görmesinin büyük etkisi olmuştur (s. 48).

1965-1969 yılları arasında iktidar olan AP iç ve dış politikada birtakım zorluklarla karşılaşmıştır. İç politikada özellikle, gençlik hareketleri ile

Cumhurbaşkanlığı seçimi; dış politikada ise Kıbrıs sorunu Süleyman Demirel hükümetini en fazla uğraştıran gelişmeler olmuştur.

İkinci bölümün başlığı, "Necmettin Erbakan'ın Hayatı ve Siyasete Girişi"dir (s. 57-106). Anne tarafından Şeyh Şamil'in torunu olan Necmettin Erbakan, baba tarafındansa bir Selçuklu oymağı olan Adana'nın Kozanoğulları soyundandır. Eğitim hayatının başından itibaren başarılı bir öğrenci olan Necmettin Erbakan, daha erken yaşlarda dini hassasiyetleri olan bir yapıya sahiptir. Öyle ki, İstanbul Erkek Lisesinde okurken, ibadetlerini aksatmamak için okul yönetiminden bir mescit talebinde bulunmuş ve bu isteği kabul edilmiştir (s. 60). Öğrenciliğinden sonra akademik hayata atılan Erbakan, İstanbul Teknik Üniversitesinde 27 yaşında doçent olmuştur. Almanya'da da araştırmalarda bulunarak, Leopard tanklarının yaşadığı sorunu çözen ekibin başında yer almıştır. Türkiye'ye döndüğündeyse, önderliğinde Gümüş Sanayi ve Türk Ticaret Anonim Şirketi 1956 yılında resmen kurulmuştur. Erbakan'ın bu hamlesinin nedeni ise, daha çok Siyonist ve kapitalist emperyalizme hizmet ettiğini gördüğü motor montaj sanayisinin yerine yerli bir motor sanayine girişmek ve tamamen yerli fabrikalara sahip olma fikridir (s. 65).

Erbakan'ın yerli sanayindeki hamlelerinin anlatıldığı bu bölümde, "yerli otomobil" konusuna da ayrıca değinilmiştir. Erbakan'ın yerli otomobil konusundaki düşünceleri aktarılmıştır. Fakat bu konuyla ilgili maalesef birtakım yanlış bilgiler yer almaktadır kitapta. Örneğin, Erbakan 4 Mart 1961'deki Bakanlar Kuruluna brifing vermek için, kitapta belirtildiği gibi, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından değil, Başbakan Yardımcısı Fahri Özdilek tarafından davet edilmiştir. Diğer yandan, yerli otomobil imali için talimat verildiğinde Cemal Gürsel cumhurbaşkanı değil, devlet başkanı ve başbakandı. Talimat ise, Haziran'da değil, 22 Nisan 1961 tarihinde verilmişti. Bunların yanı sıra, otomobillerle ilgili bazı sayısal verilerde de yanlışlar bulunmaktadır (s. 78). Bunun akabinde ise, Türkiye Odalar Birliğinde yaşadıklarından ve bunun neticesinde siyasete girmesine yol açan etkenlerden bahsedilmiştir. AP'den milletvekili için aday adaylığını koyan Erbakan bununla, AP'nin kendisini kabul etmediği takdirde milliyetçi-mukaddesatçı kesimlerin temsilcisi olmadığını göstermiş olacağını ifade etmiştir. Nitekim AP'den veto yemiş ve bunun gerekçelerinden biri de, Siyasi Partiler Kanununda yasaklanmış olmasına rağmen, mukaddesatçılıktan bahsetmiş olmasıdır (s. 89-90). Bunun üzerine bağımsız aday olarak 1969 genel seçimine giren Erbakan, Konya milletvekili olmuştur.

Kitabın ana konusu olan "Milli Nizam Partisi'nin Kuruluşu, Programı ve İdeolojisi" üçüncü bölümde anlatılmıştır (s.107-163). AP'de istedikleri siyasi ortamı bulamayanlar ile YTP, CKMP Ve MP'li isimler ortak bir parti

etrafında toplanma girişiminde bulunmuş ancak başarısız olunmuştur. Bunun üzerine, taklitçi zihniyetlerden uzak, her konuda şahsiyetli bir politika takip edecek yeni bir parti kurmak, manevi ve ahlaki kalkınmayı baş hedef yapma fikri ortaya çıkmıştır. Önce Ali Fuat Başgil ismi üzerinde mutabık kalınırken, vefatından dolayı teklif Prof. Dr. Osman Turan'a götürülmüş hatta "Milli Nizam" ismi ilk Turan'dan tarafından ifade edilmiştir. Fakat yine istenen netice alınamamıştır (s. 112). Bu noktada, Necmettin Erbakan'a Süleyman Arif Emre tarafından harekete liderlik etmesi teklif edilmiştir. Erbakan da teklifi etrafıyla değerlendirdikten sonra kabul etmiştir. Burada belki dikkat çekilmesinde fayda var: MNP bizzat Erbakan tarafından düşünüldüğü kurulmamıştır. Milli Nizam ismi ise, bu hareketin istişare heyetinde yer alan Eşref Edip'in Kuruluş Beyannamesinin açıklanacağı toplantıda yaptığı öneriyle kabul edilmiştir. Parti de 26 Ocak 1970 tarihinde resmen kurulmuştur.

Parti programına bakıldığında, laiklik anlayışı dikkat çekmektedir. Zira Cumhuriyet rejiminin laiklik uygulamalarının dine baskı ve dindarlara "saygısızlık" şeklinde cereyan ettiği ifade edilerek, laiklikle ilgili partinin ölçüsü şöyle izah edilmiştir: "Bu müesseseyi din aleyhtarlığı şeklinde bir tatbikata döken her nevi anlayışa karşı olmak şeklinde ifade edilebilir." Diğer yandan, milliyetçilik anlayışlarının da, ırkçı bir yapıda değil, ümmetçi bir bilinçte olduğu aktarılmıştır. Bunların yanı sıra, "Başkanlık" sistemi bir siyasi parti programında ilk kez MNP'de yer almıştır.

Partinin sosyal tabanına bakıldığında ise, üç kesimin etkili olduğu görülmektedir: taşrada yerleşik dindar ailelere mensup, laik eğitim kurumlarında eğitim almış, büyük kısmı serbest meslek sahibi "yeni seçkimler"; taşrada ticaret ve sanayi faaliyetlerinde bulunan dindar girişimci halk kitleleri; büyük kentlerde ve taşrada yerleşik düşük gelirli Sünni dindar kesim.

Kuruluşunun ardından Mecliste faaliyetlerde bulunmaya başlayan MNP'nin sadece 3 milletvekili vardır. Erbakan'ın dışındaki iki isim AP'den istifa ederek partiye katılmışlardır. Bu kısımda dikkat çeken husus, Necmettin Erbakan'ın çeşitli konularda verdiği önergelerin hepsinin reddedilmesidir. Aynı şekilde, MNP'nin Türk Ceza Kanununun 163. maddesindeki değişiklik teklifi de kabul edilmemiştir.

Son bölüm ise, "12 Mart Muhtırası ve MNP'nin Kapatılması" başlığını taşımaktadır. 27 Mayıs 1960'dan sonraki sosyalist hareketlerinin anlatılarak başlandığı bölümde, YÖN dergisinin 12 Mart'a giden süreçte etkili olduğu belirtilmiştir. İçinden "68 Kuşağı" çıkan bu dönemde, öğrenci olayları da daha çok Ülkücü-Komünist cephelerinde cereyan etmiştir. Ardından da, 12 Mart 1971 askeri muhtırası gelmiştir. Yazara göre, 12 Mart döneminin en belirgin özelliği, aşırı soldan kendini soyutlamış hâkim ideoloji olarak dev-

leti sahiplenen Kemalist ideolojinin etkin olmasıdır (s. 177). Yazarın diğer bir çıkarımı da, muhtıranın MNP gibi İslamcı bir partiye siyasi yaşamda hayat hakkı tanımadığı yönündedir. Yazar bu kanaate muhtırada geçen şu ifadelerden varmıştır: "...Anayasanın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kurallar içinde teşkili zaruri görülmektedir." Ayrıca, bu görüşü destekler mahiyette, 12 Mart'tan 14 ay önce MİT tarafından hazırlanıp Milli Güvenlik Kuruluna sunulan raporda, MNP'nin teokratik devlet düzenini savunduğu belirtilmiştir:

Fikriyatı: Demokratik yollarla şer'i devlet düzeni kurmak.

Sloganları: Hak geldi, batıl zail oldu. Ehveni şer yoksa hayrın ta kendisi var. Ne komünist ne mason, Milli Nizam ilk ve son. Ne locada ne solda, hak yoldayız hak yolda.

Faaliyet sahaları: Mütedeyyin ve cahil halk kitleleri, sağ eğilimli kuruluşlar, sağ eğilimli orta ve yüksek tahsil gençliği.

Bütün bu gelişmelerin neticesinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Hikmet Gündüz, laikliğe aykırı faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde kapatma davası açmıştır. Kapatma davasının nedeni ise şöyledir:

"26 Ocak 1970 tarihinde, merkezi Ankara'da olmak üzere kurulan Milli Nizam Partisi'nin çeşitli il ve ilçelerdeki kuruluş ve açılış toplantılarında yapılan konuşmalarda, Türkiye Cumhuriyeti anayasa ile belirtilen laiklik ilkesine aykırı davranışlarda bulunduğu yolunda basında yayınlanan haberler üzerine Siyasi Partiler Kanununun 4. kısım hükümleri çerçevesinde gerekli inceleme yapılmıştır."

Ayrıca, bu konuşmaların dışında, mitinglerde kullanılan slogan ve marşlar ile "Mecliste Ortak Pazar", "Doğu'da, Batı'da ve İslam'da Kadın", "İslam ve İlim" konulu yayınlar ve parti amblemi ve kuruluş beyannamesi de kapatma gerekçeleri olarak iddianamede yer almıştır. Amblemde ise, sağ başparmağının "tekbir" işareti anlamına geldiği iddia edilmiştir.

Bütün bu suçlamalara karşın, MNP, savunmasında ilk olarak, kendisine yöneltilen iddiaların sahibinin birtakım partizan medya tarafından ortalığa kasıtlı olarak sürüldüğü ifade edilmiştir. İkinci olarak, davayı açan Cumhuriyet Başsavcısının seçimle gelmesi gerekirken, atanma yöntemi ile koltuğunda oturduğundan dolayı böyle bir dava açma yetki ve hakkı olmadığı belirtilmiştir.

Savunmada dikkat çeken bir husus da, bazı konulardaki iddiaların "inkâr/ret" edilmesidir. Örneğin, partinin I. Büyük Kongresinde okunan Milli Nizam Beyannamesi ile delegelerin hep bir ağızdan okuduğu Milli Nizam ahdini MNP yetkilileri kabul etmemiş, bunlar bir delegenin gündem

dışı okuduğu iki metin olarak izah edilmiştir. Aynı şekilde, Abdurrahim Karakoç'un şiirinin sözlerinden esinlenilerek söylenen Milli Nizam Marşı diye bir marşın olmadığı da iddia edilmiştir. Böyle bir marşın partinin yetkili organlarınca kabulüne dair herhangi bir resmi evrakın bulunmadığı ve bulunamayacağı söylenmiştir. Bunların yanı sıra, amblemle ilgili savunmada ise, sağ elin partinin kimliğini ortaya koyduğunu, elin ve şahadet parmağının gösterilmesininse, samimiyetin göstergesi iken, parmağın kalkık oluşu, MNP'nin bu konularda tek parti olduğunu gösterme anlamı taşıdığı beyan edilmiştir.

Laikliğe aykırılık konusunda yapılan savunmada ise, iddiaların belgelenirtilmesinin söz konusu olamayacağı dile getirilerek, getirilmek istenen düzenin doğru, ciddi namuslu, manevi yönden güçlü bir yönetim anlayışı olduğu ifade edilmiştir. Bu yaklaşımın da, Atatürk ve Cumhuriyet ilkelerinin yaşaması ve tutunması bakımından en sağlam yol olduğu açıklanmıştır.

Sonuçta, MNP 20 Mayıs 1971'de Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır.

Öte yandan, partinin kurucularından Süleyman Arif Emre, MNP'nin kapanmasının asıl nedeninin asker değil, AP-CHP (Demirel-İnönü) ittifakı olduğunu iddia etmiştir.

Ekler kısmında ise, Necmettin Erbakan ve MNP'ye ait fotoğraflar yer almaktadır.

Bir ülkenin siyasi tarihini anlamada parti tarihleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu kapsamda, süre olarak kısa olmasına karşın (yaklaşık 15 ay) Milli Nizam Partisi, kendisinden sonra kurulan Milli Görüş çizgisindeki partilerin bir anlamda lokomotifi olmuştur. Bu nedenle, incelenen çalışma, yakın dönem Türk siyasi tarihinde önemli bir yeri doldurmaktadır. Fakat çalışmayla ilgili bazı eleştirileri belirtmekte fayda bulunmaktadır. Zira her konuda daha iyiye ulaşmada yapıcı tenkitlerin faydalı olacağı söylenebilir.

Öncelikle, teknik bazı sorunlara değinerek başlanacak olursa, kitap boyunca çok ciddi yazım yanlışlarına rastlanmaktadır. Bu durum, çalışmanın yeterince gözden geçirilmediği izlenimini doğurmaktadır. Çünkü yükselisans seviyesindeki akademik bir eserin yazımının diğer kitaplarından bir farkının olması beklenmektedir. Bunun yanı sıra, eserde indeks bulunmaması bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca, bibliyografya (kaynakça) kısmında, gazetelerin veriliş şekli sadelikten uzaktır ve alfabetik sıraya göre sıralanmamıştır. Teknik kısımdaki son eleştiri, dördüncü bölümün başlığında muhtıradan bahsedilirken, "1971" ifadesinin kullanılmamasıdır. Zira bilhassa bu tür akademik çalışmalarda, ne kadar bilinirse bilinsin ifade edilen şeylerin detaylı bir şekilde verilmesinde fayda vardır.

Bu teknik değerlendirmenin ardından, çalışmada kullanılan dokümanlara bakıldığında, en dikkati çeken husus, MNP'nin arşivinin kullanılmadığı daha doğrusu olmadığıdır. Türkiye'de maalesef siyasi partiler arşivcilik konusunda kötü bir ne sahip oldukları için bu durum MNP için de geçerli olabilir. Ancak, yazarın bu konuda bir açıklama yapmasında yarar vardır. Ayrıca, belki küçük bir detay olabilir ama partinin ilk başkanı Necmettin Erbakan'ın seçilme sürecinin (kaç oyla, ne zaman seçildiği vs.) de belirtilmesi tarih bilimi açısından önem arz etmektedir. Son olarak, kapak fotoğrafında MNP ambleminden başka fotoğrafların bulunmaması konuyla kapağı daha uyumlu hale getirecektir.